

XI Qlobal Bakı Forumu

XI Qlobal Bakı Forumu müzakirəyə çıxarılmış mövzuların aktuallığı ilə yanaşı, mövcud problemlərin aradan qaldırılması üçün irəliləyən tədbirlər və beynəlxalq ictimaiyyətə əhəmiyyətli çağırışlarla, bu gün və gələcək üçün faydalı nəticələri ilə yadda qaldı. Forumda olan beynəlxalq maraq, iştirakçı kontingenti Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçısı olduğu Bakı Qlobal Forumunun da artıq Davos Dünya İqtisadi Forumu, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı kimi aparıcı beynəlxalq tədbirlərlə bir cərgədə qərarlaşdığını göstərir.

Ötən il X Qlobal Bakı Forumu dünyamızın kifayət qədər gərginliklərdə olduğu çox çətin və müəkkəb dövrə təsadüf etmişdir. 61 ölkədən 350 nəfərdən çox iştirakçının olduğu toplantıda "Dünya bu gün: Çağırışlar və ümidlər" mövzusu müzakirəyə çıxarılmışdır. Həmin tədbirdə mövcud konfliktlərin çəkilməyə deyil, məhz qarşılıqlı müzakirə məcrasına yönəldilməsi, problemlərin üzə çıxarılaraq onlara birləşmiş optimal həllərin tapılması, diqqətin bütün insanlığı narahat edən çağırışlara verilməsi iştirakçıların tərəfindən böyük rəğbətə qarşılanmışdır.

Bu cür qlobal platformalar başqa bir cəhəti ilə də əhəmiyyətlidir. Belə tədbirlər Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmağa, ümumən regionda yaşanan tarixi reallıqlar ətrafında düzgün, məqsədyönlü kommunikasiya qurmağa imkan yaradır.

Bu il isə foruma rekord sayda iştirakçı qatılmışdır: 68 ölkədən 400-dən çox qonaq iştirak etmişdir. Qonaqlar arasında 40-dən çox hazırkı və sabiq dövlət, hökumət başçıları vardı. Fikrimizcə, təkcə elə bu faktın özü XI Qlobal Bakı Forumunun nə qədər nəhəng intellektual potensial daşıması barədə aydın təsəvvür yaradır.

Belə qlobal əhəmiyyətli tədbirlər, müxtəlif sahələrdə böyük bilik və təcrübəyə malik düşünən adamların, siyasi liderlərin, elm xadimlərinin bir araya gəlib apardıqları müzakirələr, toxunduqları məsələlər bir çox mühüm beynəlxalq mövzuları daha aydın şəkildə anlamağa, beşəriyyət qarşısında olan çətinliklərin həlli yollarını axtarın tapmağa imkan verir. Sürətli dəyişən dünyamızda, qeyri-sabitlik üçün yeni səbəblərin və qarşıdurma ocaqlarının meydana çıxdığı müasir şəraitdə belə müzakirə və əməkdaşlıq platformalarına çox böyük ehtiyac var.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin forumdakı çıxışı "Parçalanmış dünyanın bərpası" kimi son dərəcə mühüm bir mövzuya həsr olunmuşdu. Dövlətimizin başçısı çıxışında bildirdi ki, bu gün regionumuzdakı dəyişikliklər lokal xarakterli kimi görünür. Əslində isə, onların daha geniş fəsadları var. Prezident İlham Əliyev bir il əvvəlki forumdan bu yana baş verən əsas geosiyasi dəyişikliyin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinin tam bərpası ilə əlaqədar olduğunu diqqətə çatdırdı: "Uzun illər ərzində münafişin sülh yolu ilə həllini tapmaq üçün fəaliyyət göstərdik. Uzun illər ərzində, o cümlədən İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl hər il ədalətsizlik, işğal, beynəlxalq hüququn pozulması, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə əməl olunmaması barədə danışırdıq və bu barədə danışıma davam edirdik, çünki bu məsələnin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olmasını istəyirdik".

Əslində, Azərbaycanın keçdiyi təxminən 30 illik sülh danışıqları prosesi dünya üçün böyük bir təcrübə yaratdı. Bu təcrübədən çıxan nəticə budur ki, özlərini guya hansısa münafişin həlli, xalqlar və ölkələr arasında sülhün əldə olunması üçün çalışsın kimi göstərənlərin məqsədi, əslində, bəzən tamamilə başqa istiqamətlərə yönəlir. Keçmiş Minsk qrupunun 28 illik fəaliyyəti buna bir nümunədir. Xüsusən vurğulandı ki, bu qrupun 28 il ərzində əldə etdiyi nəticə sifra bərabər idi. İndi 28 ilin proseslərini təhlil edəndə tam əminlik yaranır ki, Minsk qrupunun əsas məqsədi münafişin həll etmək yox, onu dondurmaq, torpaqlarımızın işğalı əbədi etmək olub. Azərbaycanla aparılan danışıqlarda da bu qrupun niyyəti işğalla barışmalı olduğumuzun qəbul edilmişliyini bizə anlatmağa çalışmaq idi.

Azərbaycan sülh prosesini davam etdirməyə hazırdır

Bu qədər uzun müddətdə münafişin sülh yolu ilə həllinin mümkün olmamasının əsas səbəbi isə Ermənistan hökumətlərinin 1990-cı illərin əvvəllərindən başlayaraq bu günə kimi tutduqları qeyri-konstruktiv mövqeyi idi. Təəssüflər olsun ki, dünyanın aparıcı paytaxtlarından da rəsmi Bakıya münafişin hərbi yolla həllinin olmaması barədə müttəmədi mesajlar göndərirdi. Azərbaycan dövlətinin isə bununla bağlı mövqeyi birmənalı idi. Hesab edilirdi ki, əgər hərbi yolun alternativini işğalla razılaşmaq, ölkəmizin beynəlxalq səviyyədə tanınan ərazilərindən təqribən 20 faizində separatçı rejimin mövcudluğunu qəbul etməkdirsə, bu, bizim barışa, razılaşma biləcəyimiz məsələ deyil.

"Əfsuslar olsun ki, bizim münafişin sülh yolu ilə həllini tapmaq istiqamətində bütün cəhdlərimiz uğursuz oldu... Beləliklə, münafişin hərbi-siyasi yolla həlli faktiki olaraq göstərir ki, sülhə nail olmaq üçün bəzən hərbi variantdan istifadə edilə bilər", - deyən Prezident İlham Əliyev

Parçalanmış dünyanın bərpasına töhfə

boyan etdi ki, indi biz Ermənistanla heç vaxt olmadığımız qədər sülhə yaxın. Bu, İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticəsidir.

Azərbaycan Prezidenti onu da vurğuladı ki, son 3-4 il ərzində Azərbaycanda baş verənlər təkcə lokal xarakter daşıyan bir məsələ deyil. Bunun artıq çox müsbət təsiri var və söhbət təkcə Cənubi Qafqazdakı vəziyyətdən getmir. Bu, həlli mümkün görünən münafişlər üçün bir model olaraq istifadə edilə bilər. Qarabağ məsələsində beynəlxalq hüquq normaları məhz bizim tərəfimizdə idi, Azərbaycan qeyri-qanuni işğala, etnik təmizləməyə və soyqırımına məruz qalmışdı. Son nəticədə isə Azərbaycan heç kəsin köməyi olmadan ədalətli, beynəlxalq hüququ özü bərpa etmiş oldu.

Azərbaycan tarixi qələbəni bütün amillərin vəhdəti sayəsində təmin etdi: iqtisadi inkişafımız, maliyyə imkanlarımız, müdafiə potensialımız, hərbi qulluqçularımızın təlimi, Birlişmiş Millətlər Təşkilatı, ATƏT, Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və bütün digər aparıcı beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tanınması qələbəmizi mümkün etdi.

Ermənistan beynəlxalq hüquqa uyğun davransaydı, hərbi yola ehtiyac qalmazdı

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev onu da xatırladı ki, 2018-ci ildə Ermənistan hökumətində dəyişiklik baş verəndə razılığa gəlmək imkan var idi. Ermənistanın yeni hökuməti Azərbaycan rəhbərliyində əminlik yaratmışdı ki, beynəlxalq hüquqa uyğun davranacaq və əraziləri geri qaytaracaq. Rəsmi Bakının belə bir gözləntisi olub. Əgər o vaxt Ermənistanın yeni hökuməti indiki kimi davransaydı, onda suverenliyimizin güc yolu ilə bərpa edilməsinə ehtiyac qalmazdı.

Amma verilmiş vədlərə rəğmən, "2019-cu ildə Ermənistanın yeni rəhbərliyi "Azərbaycan separatçıları danışıqlar aparmalıdır, sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edən bu vaxta kimi olan bütün məsələlər sifirlənməlidir və hər şey yenidən başlanmalıdır, Ermənistan işğal olunmuş ərazilərin bərpasını təmin etməyə hazır deyil" kimi tamamilə qəbul ediləməz təkliflər irəli sürdü. Bundan əlavə, Ermənistanın baş nazirinin məşhur "Qarabağ Ermənistanıdır" şüarı səsləndi. Bütün bunlar isə münafişin yalnız hərbi yolla həllini şortləndirən əsas amilə çevrildi. 2020-ci ilin sentyabr-noyabr aylarında Azərbaycan 44 günlük əməliyyatı rəsmi İrəvana dərs vermək məcburiyyətində qaldı və bununla təkcə Ermənistanla deyil, hər kəsə anladı ki, xarici qüvvələrə güvənərək başqa ölkənin torpaqlarını işğal altında saxlamağın vaxtı artıb bitib.

Ermənistan isə qeyri-adekvat davranışlarını Azərbaycanın qələbəsindən, müzəffər ordumuzun gücü qarşısında faktiki kapitulyasiya aktına imza atmaq məcburiyyətində qalmasından sonra da davam etdirdi. Belə ki, 10 noyabr 2020-ci ildə Ermənistanın imzalamaq məcburiyyətində olduğu kapitulyasiya aktına əsasən, rəsmi İrəvan o zaman Azərbaycanın nəzarətində olmayan Qarabağın qalan ərazilərindən işğalçı qüvvələrinin çıxarmaq öhdəliyini də üzərinə götürmüşdü. Lakin 3 il ərzində onlar bunu etmədilər. On beş minlik hərbi kontingenti növbəti Azərbaycan ərazilərindən çıxardılar, əksinə, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra kommunikasiya yolları üzərində Azərbaycanın nəzarətində olmamasından istifadə edərək silah-sursatları qaçaqmalçılıq yolu ilə Qarabağ göndərdilər. Kommunikasiya yolları üzərində nəzarət Azərbaycanı keçdikdən sonra isə ermənilər qaçaqmalçılıq yoluna keçdilər. Buna baxmayaraq, sonuncu antiterror əməliyyatı zamanı ağır texnika və zirehli maşınlar da daxil olmaqla məhv edilmiş və qənimət olaraq götürülmüş hərbi sursatların dəyəri bir milyard dollara yaxın olmuşdur.

Belə bir fakt da forum iştirakçılarının diqqətinə çatdırıldı ki, Azərbaycana qarşı istifadə edilmiş silahlar Ermənistanla təmənənən verilib. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı hərbi qənimətlərin və məhv edilmiş texnikanın, sursatın dəyəri 5 milyard dollara yaxın olub.

Azərbaycan Prezidentinin bəyanatında da qeyd edilirdi ki, Qarabağ məsələsi öz həllini tapdıqdan sonra biz sülhə çox yaxın və Azərbaycan sülh prosesini davam etdirməyə hazırdır. Ölkəmizin öz ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün həyata keçirdiyi antiterror əməliyyatı da təmənənən adekvat olub. Beynəlxalq birlik, müxtəlif ölkə və beynəlxalq təşkilatlar öz açıqlamalarında, habelə pərdaarxası təmaslarda Ermənistanın qırmızı xətləri keçdiyini etiraf edib. Sentyabrın əvvəlində Ermənistanın baş naziri separatçı rejimə dəyərli müstəqillik günü münasibətilə təbrik məktubu göndərməklə Azərbaycan üçün gözəl niyyətə bir məni dəvranış ortaya qoyub. Çünki Ermənistanın həmin baş naziri 2022-ci ildə Praqadakı görüşdə ictimai şəkildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığı bildirilmiş və Ermənistanın ölkəmizə qarşı ərazi iddialarının olmadığını bir neçə dəfə vurğulamışdı. Bu kimi məqamları nəzərə alaraq beynəlxalq birlik Azərbaycanın antiterror əməliyyatı aparmaq məcburiyyətində qalmasınla anlayış göstərir. Antiterror əməliyyatının özü də çox qısa müddət - cəmi 23 saat davam edib, mülki əhali arasında itki baş verməyib və separatçılar təslim olan kimi əməliyyat dayandırılıb.

Hər münafişin öz tarixi, öz dinamikası və sonu var. Vacib məqam odur ki, ölkələr arasında mübahisələr beynəlxalq hüquq əsasında həll olunsun, onların ərazi bütövlüyü və suverenliyi güc hesabına dəyişdirilməsin.

Fransa vandalizmə dəstək verir

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasından, sülh üçün çox böyük perspektivlərin yaranmasından sonra bəzi Qərbi ölkələrinin, xüsusilə Fransanın dövlətimizə qarşı qərəzli davranışları təəssüf doğurmaya bilməz. Fransa o ölkələrdəndir ki, müstəqilliyimizin ilk illərindən Azərbaycanla münasibətləri müsbət istiqamətdə inkişaf edib. Çoxsaylı yüksək səviyyəli səfərlər baş tutub, biznes sahəsində fəal təmaslar olub, iki ölkənin 13 şəhəri qardaşlaşmış, sıx əməkdaşlıq əlaqələri daim genişlənib. İndi isə əfsuslar ki, Fransa hökuməti İkinci Qarabağ müharibəsinə və antiterror əməliyyatına münasibətdə tamamilə qeyri-adekvat mövqeyə tutub. Rəsmi Paris bu məsələlərin BMT Təhlükəsizlik Şurasına çıxarılmasına və Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqinə düz beş dəfə cəhd göstərib və bu cəhdlərin hər biri də uğursuz olub. Çünki Təhlükəsizlik Şurasının digər üzvləri Fransadan fərqli olaraq daha rəssional davranaraq belə bir qərəzli təşəbbüsü dəstəkləməyib.

Forumda daha sonra vurğulandı ki, Avropa İttifaqı çərçivəsində Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqi cəhdləri də uğursuz nəticələnib. Avropa İttifaqı ölkələrinin əksəriyyəti bunu dəstəkləməyib. Bütün bu proseslər fonunda Fransada Azərbaycana qarşı vandalizm aktlarına əl atılması ikrah yaradır. Belə ki, Fransanın Evian şəhərində vandalizm aktı baş verdi. Azərbaycan şairi Nəvənin heykəli vandalizmə məruz qaldı. Vandalizmi dəyandırməklə bağlı bu ölkədəki səfirliyimiz tərəfindən Fransa hakimiyyət orqanlarına, Evian şəhərinin meriyasına ardıcıl müraciətlər edilmişdir, heç bir reaksiya verilməyib. Nəvənin heykəlinin bükülmüş vəziyyətdə saxlanılmasına onun üzünə atılmış boyanın yuyulmasına heç bir təşəbbüsün göstərilməməsi ilə Fransa vandalizm aktını dövlət səviyyəsində dəstəkləyib.

Lider böhranı

Nəvənin heykəlinə qarşı törədilmiş vandallıq əks etdirən şəkillər forum iştirakçılarına nümayiş etdirildi. Azərbaycan Prezidenti qeyd etdi ki, bir çox hallarda özünü mədəni lider kimi qələmə verən Fransa kimi bir ölkədə belə hallar qəbul ediləməzdir. Ən paradoksal hal isə budur ki, Ukraynaya ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə kömək üçün qoşun göndərəcəyini bəyan edən Fransa, öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş Azərbaycanı bu cür ucuz üsullarla cəzalandırmağa çalışır. Bütün bunlar ikili standartların açıq təzahürüdür və Fransanın son onillikdə yaşadığı lider böhranından irəliləyir.

Bu gün bütün dünya Makronun simasında ümumən Qərbi dünyasının yaşadığı lider böhranına şahiddir. Belə birinin Qərbi siyasətində özünü ortaya atması həqiqətən də bu coğrafi məkanın nə qədər ciddi böhranla üzləşdiyini göstərir. Cəsarət, prinsiplillik, qətiyyət olmayan belə zəif şəxslər dünya siyasətində parlaq lider kimi qəbul olunan nüfuzlu siyasətçilərin qarşısındakı gücsüzlüklərini yaxşı anlaşırlar. Bu insanlar müstəqil siyasət apararaq öz xalqının milli maraqlarını həyata keçirən, ölkəsinin mənafeqlərini qorumağı bacaran cənab İlham Əliyev kimi liderlərə qısqançlıqla yanaşsın, onları heç vaxt qəbul etməz istəyirlər. Bu gün Azərbaycana göstərilən qərəzli münasibətlərin, ölkəmizə qarşı tətbiq edilən ikili standartların bir əsas səbəbi də budur.

Lakin bütün bunlar bizi milli hədəflərimizdən çəkindirə, yolumuzdan dayandıra bilməz. COP29 kimi qlobal əhəmiyyətli bir tədbir bu il Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun, "yaşıl enerji"yə keçidlə bağlı səylərinin bütün dünyada qəbul ediləməsidir. Azərbaycan Prezidentinin də vurğuladığı kimi, neft və qaz sərəmələrinə sahib olmağımız bizim günahımız deyil və biz buna görə tənqid ediləməliyik. Artıq "yaşıl enerji"yə keçidlə bağlı bütün gördüyümüz işlərin praktiki nəticələri var.

Ötən ilin oktyabrında Azərbaycan Qafqazın və Mərkəzi Asiya regionunun 230 meqavat gücündə ən böyük günəş-elektrik stansiyasının açılışını edib. Daha iki stansiya ilə bağlı hazırlıq və tikinti işləri gedir. 2030-cu ilədək 5000 meqavat bərpaolunan enerji istehsalı potensialına malik olmaq üçün planlaşdırma işləri aparılır. Bu, tamamilə real hədəfdir, çünki bunun üçün çoxsaylı müqavilələr və anlaşma memorandumları imzalanıb. Hazırda ölkəmiz Xəzər dənizindən Qara dənizə və Avropaya qədər uzanacaq "yaşıl enerji" elektrik kabelinin inşası ilə fəal şəkildə məşğuldur və həmin layihənin texniki əsaslandırılması demək olar ki, hazırdır.

Azərbaycan integrativ təşəbbüslərlə çıxış edir. Ölkəmizin dördü illik sədrliyinin nəticəsində 120 üzvlü BMT-dən sonra ikinci ən böyük beynəlxalq təsisat olan Qoşulmama Hərəkatında xüsusi ab-hava yarandı. Avropa İttifaqının 9 üzvü ilə Azərbaycan strateji tərəfdaşlığa dair bəyannamə imzalayıb. Biz 50-dən çox ölkəni birləşdirən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvüyük. Azərbaycan bütün bunlarla dünyada sülhə, dayanıqlı inkişafa, əməkdaşlığa töhfə verir, beşəriyyətin rifah və xoşbəxtliyi naminə çalışır, öz ali niyyətlərinə doğru addım-addım irəliləyir.

COP29 bizə onu nümayiş etdirməyə imkan verəcəkdir ki, yalnız müstəqil yaşayan və heç kəsdən asılı olmayan bir ölkə uğurla inkişaf edə bilər. Məşhur bir kəlamda deyildiyi kimi, öndə olanlar bizi gözləyəcək, geridə qalanlar bizi təşəbbüslər çatacaqlar, çünki biz haqq yolundayıq.

İradə ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

